

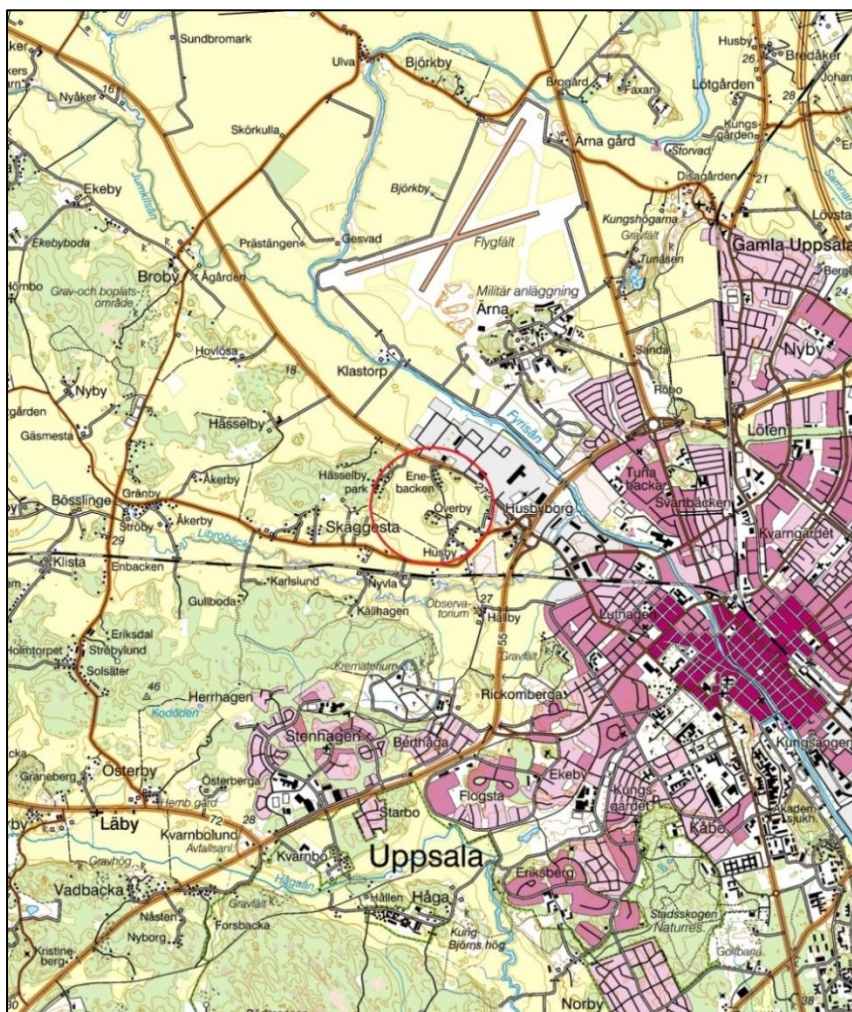
PM

Arkeologisk särskild utredning, etapp 1 och 2, Librobäck 1:46, Husbyborg 1:9 och 1:81, Uppsala kommun, Uppsala län.

Av Ulf Celin

Bakgrund

Med anledning av att kommunens avsikt att upprätta en detaljplan för fastigheterna Librobäck 1:46, Husbyborg 1:9 och 1:81 (se figur 1), har SAU genomfört en arkeologisk utredning, etapp 1 och 2 inom dessa i syfte att klargöra om fornlämningar finns inom undersökningsområdet. Fältinventeringen utfördes 131106 – 131107 medan schaktarbetet genomfördes mellan den 131111 – 131122 samt 131127. Arbetet utfördes under ledning av Ulf Celin (projektledare) och Olle Heimer (biträdande projektledare).

Figur 1. Undersökningsområdet inringat i rött inom på fastighetskartan. ©Lantmäteriet Gävle. Medgivande MS2007/04080.

Genomförande

Inför fältarbetet genomfördes en byroinventering via både arkiv- och kartstudier (resultaten från dessa kommer att presenteras i den arkeologiska rapporten).

Platsen för utredningen ligger i utkanten av den nordvästra delen av Uppsala stad. Undersökningsområdet omfattar ca 400 000 kvm varav ca 365 000 kvm består av åkermark. Schakten fördelades jämnt över området i syfte att bedöma potentiella fornlämningslägen. Efter första perioden av schaktningsarbete ville kommunen göra ett tillägg till undersökningen. Därför kom utredningen att utökas med ca 36 000 (inräknat i ytan angiven ovan).

Resultat

I samband med fältarbetet drogs sammanlagt 242 schakt med en total yta på 13829 kvm vilket motsvarar ca 3,5 procent av ytan (se fig. 2). Merparten av schakten har lagts ut i nordsydlig riktning och har en bredd på ca 2-2,50 meter. Både riktning och bredd bestämdes för att maximera möjligheten att påträffa bock-par från eventuella stolphus liggande i öst-västlig riktning.

Figur 2. Undersökningsområdet med schakt i rött och åkerholmar, vägar och ledningar i grått.

Sammantaget framkom 3 förmodade gravar (A435, A1734 (osäker) och A2385), 43 härdar, 135 stolphål, 85 gropar, 32 lagerrester och 12 (i nuläget) inte närmare definierade anläggningar spritt över undersökningsytan med vissa tydliga koncentrationer (se fig. 3). Möjligen finns det indikationer på något långhus. Noteras bör att en del anläggningstyper kan komma att omvärderas gällande typ i det kommande analys- och rapportarbetet.

Område 1

I denna del av undersökningsområdet fanns ett stort antal lämningar bevarade. Här påträffades både gropar, härdar och stolphål. Dessutom fanns det bevarade kulturlager som innehöll både träkol och obrända ben. En del av stolphålen var kraftiga med en diameter på upp emot 0,5-0,6 m och hade vad som syntes vara stenskoningar bevarade. I ett av de kortare schakten framkom totalt 9 stolphål som möjligen skulle kunna representera en del av ett hus.

Inom denna del återfanns även en rektangulärt formad härd som sträckte sig rakt igenom det 2,20 m breda schaktet och uppmätte en bredd på 2,05 m. I härden framkom utöver träkol, skörbränd och skärvig sten också obrända ben.

Som tidigare nämnts finns det ett fåtal anläggningar inom undersökningsområdet som tolkats som gravar. Den av de tre som är mest osäker återfinns här. Den är inte fullständigt framschaktad men är mer än 2 meter i diameter. Anläggningen innehåller sten (0,05-0,20 m stora) och även träkol varför en alternativ tolkning skulle kunna vara som härd.

Område 2

Stolphål, härdar och någon grop återfanns inom denna del av undersökningsområdet vilket talar för att även denna del bör tolkas som en del av ett boplatsoområde. Några klara koncentrationer av lämningar så som på område 1 var här inte möjliga att utkristallisera. Sålunda var det inte heller möjligt att tydligt begränsa platsen. Strax norr härom återfinns en av de gravar (A435, se nedan) som med stor sannolikhet är resterna efter en stensättning.

Område 3

I samband med att kommunen önskade att ytterligare en fastighet (Husbyborg 1:81) skulle ingå i undersökningen, kom boplatslämningar att schaktas fram i två av schakten. Dessa omfattar någon enstaka grop samt tydliga stolphål.

Område 4

Denna del av undersökningsytan är något mer diffus anläggningsmässigt, men har oomtvistliga förhistoriska lämningar bestående av både gropar och stolphål och någon enstaka härd. De är utspridda inom området och bildar ingen tydlig, mer intensiv eller koncentrerad boplatshet. Här finns även inslag av ”anläggningar” som kort ska beskrivas nedan.

Område 5

Detta område har i figur 3 markerats med två streck i cirkeln. Detta för att belysa att det inom detta område framkom en hel del lämningar som initialt uppfattades som förhistoriska, men som efterhand som schaktningen framskred kommit att omtolkas som möjliga rester efter naturliga processer (matjordssvackor). Flera var mycket diffusa i både fyllning och i sina begränsningar mot omgivande underlag. Däremot fanns det träkol i vissa vilket försvårar bedömningen att detta enbart skulle omfatta naturliga processer. En idé som lanserades i fält var att dessa kunde representera naturliga matjordssvackor var träkol plöjts och/eller sipprat ner i

samband med att den äldre hagmarken (synlig på det historiska kartmaterialet) bränts av och odlats upp. Det kvarstår en del analysarbete med denna yta.

Område 6

Strax söder om åkerholmen, den så kallade Rävbacken, påträffades ett område med mycket tydliga anläggningar bestående av både stolphål och härdar. En större och tydlig lämning kan eventuellt omfatta ett grophus (anläggningen sondades och djupet uppgick till ca 0,25 m). Boplatsen är väl avgränsad både i väster och öster och avtar tydligt i intensitet upp emot åkerholmen i norr.

Område 7

I ett av schakten på ca 0,60 m djup under ett äldre matjordstäck (kolluvium?) framkom ett par tydliga stolphål, varav ett hade en förmodad stenskoning. Dessa båda var tydliga och indikerar att det kan finnas flera i nära anslutning. Området för dessa har tidigare varit i angränsning till en slänt som idag är utplöjd och utslätad. I övrigt framkom det inte några tydliga anläggningsstrukturer i denna del av undersökningsområdet.

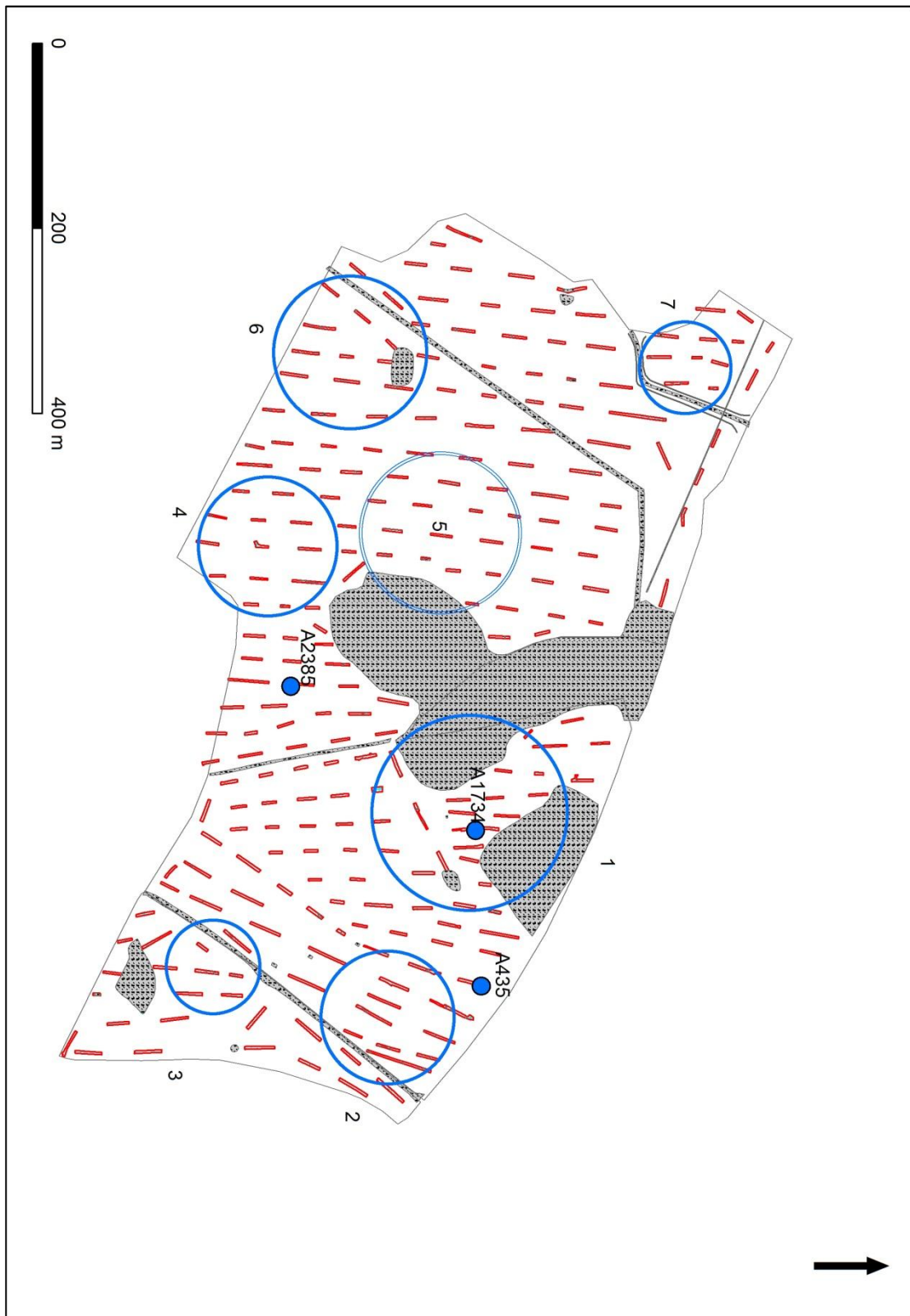
Stensättning A435:

Anläggningen avgränsades väl av relativt stora stenar i ytterkanten, i något som nästan kunde uppfattas som en kantkedja (ca 0,30 – 0,40 meter stora). Det finns även en del mindre sten innanför den yttre begränsningen samt lite träkol i fyllningen. Att A435 ligger ca 120 meter från de registrerade 5 stensättningarna på fornlämning Uppsala 304:1 skulle kunna tala för att det finns ytterligare stensättningar dolda i åkermarken i denna del av undersökningsområdet.

Skelettgrav A2385:

Mellan gravfältet Uppsala 301:1 i söder med sex stensättningar och Uppsala 302:1-2 som tolkats som stensättningsliknande lämningar och Uppsala 303:1 bestående av en hög i norr, påträffades ute på åkern resterna efter en skelettgrav liggande i östvästlig riktning. Värt att notera är att det inte var möjligt att skilja gravens konturer från omgivande undergrund. Graven upptäcktes först i samband med att långa rörben schaktades fram (från lår och skenben samt arm) tillsammans med en överlagrande (?) rund stenpackning i gravens östra del. Vid finrensning av området runt de framkomna benen fanns det emellertid en skillnad mellan omgivande lera och gravfyllningens något mer siltiga inslag.

Att det inte var möjligt att skilja gravens fyllning från den omgivande undergrunden skulle kunna innebära att fler gravar har varit framschaktade men inte varit möjliga att se. Ett längre resonemang om denna grav och vad den kan ha för betydelse för framtida undersökningar följer i den kommande rapporten.

Figur 3. Detalj av undersökningsområdet med områden för boplatsslämningar och eventuella gravar utmarkerade i blått.

UTFÖRARE

Societas Archaeologica Upsaliensis
Thunbergsvägen 5B, 752 38 Uppsala
post@sau.se
www.sau.se